فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال هشتم، شماره سوم (ویژه‌نامه گردشگری)، پاییز ۱۳۹۸
شاپای چاپی ۲۱۳۱-۲۳۲۲ شاپای الکترونیکی X۴۷۶- ۲۵۸۸
http://serd.khu.ac.ir
صفحات ۴۲-۲۳

اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی روستاییان[1]
مورد: روستای گازرخان در شهرستان قزوین

حسین فراهانی؛ دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
جمشید عینالی؛ استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.
معصومه مرادی*؛ دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران.

دریافت مقاله: ۱۳۹۷/۰۸/۳۰ پذیرش نهایی: ۱۳۹۸/۰۴/۲۵

چکیده

هدف از پژوهش حاضر واکاوی تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان شهرستان قزوین است. تحقیق حاضر از نوع کاربردی و روش آن توصیفی- تحلیلی است. برای گردآوری داده‌ها از روش‌های کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری، کلیه سرپرستان خانوارهای واقع در روستای گازرخان تشکیل می‌دهد که جهت دستیابی به اهداف پژوهش، کلیه سرپرستان خانوار روستای مورد نظر(N=207) به صورت تمام شماری مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. روایی پرسشنامه از دیدگاه متخصصان بررسی شد و پایایی متغیرها از طریق آلفای کرونباخ ۸۶درصد محاسبه شد که نشان دهنده قابل اعتماد بودن ابزار تحقیق بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها کمی از آزمون‌های آماری ، tتک نمونه‌ای و تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. نتایج رتبه بندی متغیرهای مورد بررسی نشان داد گردشگری بیشترین اثرات را در روستای گازرخان بر متغیرهای بهبود وضعیت ساخت وسازهای روستایی، ارتقاء سطح استانداردهای زندگی ساکنین، گسترش جایگاه‌های دفع زباله، به ترتیب با ضریب ۰/۱۵۴، ۰/۱۶۰، /۱۶۶ ، داشته‌اند. همچنین توسعه گردشگری روستایی در ارتقاء کیفیت زندگی تأثیر مثبت دارد. تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی نیز نشان داد تأثیرگذاری گردشگری روستایی در چهار عامل اصلی خلاصه می‌شود که در مجموع ۷۶. ۸ درصد از واریانس کل متغیر وابسته را تبیین کرده که به ترتیب اهمیت عبارت است از عامل اجتماعی- فرهنگی (۲۷۱. ۲۷ درصد)، عامل اقتصادی (۸۹۳. ۲۵درصد)، عامل زیرساختی ـ کالبدی(۳۵۰. ۱۴ درصد) و عامل زیست محیطی (۵۶۶. ۸ درصد).

واژگان کلیدی: گردشگری روستایی، کیفیت زندگی، روستاهای هدف گردشگری، استان قزوین.

[1] این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد با موضوع تبیین اثرات گردشگری در ارتقا کیفیت زندگی روستاهای هدف گردشگری بوده که در گروه آموزشی جغرافیا دانشگاه زنجان دفاع شده است.

* masomehmouradi@gmail.com

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

۱)مقدمه

کیفیت زندگی ساکنان، مفهومی است که به طور گسترده در سخنرانی‌ها و برنامه‌های توسعه در قرن حاضر به کار برده می‌شود تا بتوان با ارتقاء آن، زندگی بهتری را برای افراد فراهم آورد(Gundos,2014:880)که به صورت مفهومی چند سطحی و سیال بوده که بیانگر شادی و بهزیستی افراد است. هم‌چنین این موضوع را بیان می‌کند که چگونه یک فرد جنبه‌های مختلف زندگی‌اش را ارزیابی می-نماید. این ارزیابی شامل واکنش‌های عاطفی یک فرد در رخدادهای زندگی، گرایش احساس کامل بودن زندگی و خرسندی از آن و رضایت از شغل و روابط شخص است(Theofilou; 2013;150). مفهوم کیفیت زندگی، در ادبیات برنامه‌ریزی توسعه اجتماعی و مباحث اقتصاد نوین مطرح شد و از دهه ۱۹۶۰ میلادی، در کشورهای اروپایی رواج یافت. و به عنوان یک رشته جداگانه از دهه ۱۹۶۰ میلادی وارد مباحث علمی در اروپای غربی و شمال آمریکا شد(pukeliene; 2011; 157).

در ادبیات نظری توسعه، موضوع کیفیت زندگی از آغاز دهه ۱۹۹۰ به بعد، اهمیت فوق‌العاده‌ای یافته و مبنای و دسته‌بندی نوین کشورها در سال‌های اخیر شده است(طیب نیا و همکاران ،۱۳۹۵). در حال حاضر، بهبود کیفیت زندگی هدف مشترک جامعه بین‌المللی بوده(Bloom,2001:4). و در جوامع روستایی هدف-نهایی برنامه‌ها و پروژه‌های اجراشده، بهبود کیفیت زندگی ساکنان آن است(۱۶۲ ;Quagheur; 2004). یکی از عواملی که نقش بسزایی در بهبود کیفیت زندگی داشته و مورد تأکید محققان است، گردشگری است. امروزه گردشگری به عنوان یک رویکرد اقتصادی پویا و دارای ویژگی‌های بارز و منحصر به فرد(Karar,2011;100) به یکی از بزرگ‌ترین و پرمنفعت‌ترین صنایع در اقتصاد جهان تبدیل‌شده است(UNWOT,۲۰۱۳). بنابراین گردشگری به عنوان فعالیت پایه‌ی بالقوه‌ی که می‌تواند زمینه‌های اصلی بهبود ساکنان محلی را فراهم آورد، اهمیت دارد. و به عنوان بستری جهت ایجاد تغییرات اجتماعی و اقتصادی در بسیاری از کشورهای در حال توسعه به شمار می‌رود(WOT,2009;14) با توجه به اهمیت گردشگری در جوامع توسعه‌ی یافته و در حال توسعه می‌توان گفت در حال حاضر گسترش گردشگری در روستاها دارای اثرات مثبت و منفی بوده که می-تواند از طریق نفوذ تأثیر برکلیِ جوانب زندگی باعث توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی و درنهایت بهبود کیفیت زندگی در نقاط روستایی گردد(جلالی و همکاران، ۱۶۲:۱۳۹۵).

نقش گردشگری در ایجاد کیفیت زندگی مطلوب، از طریق استانداردهای بالای سطح زندگی، درآمدهای مالیاتی روزافزون، فرصت‌های شغلی بیشتر، درآمد سرانه بالا، تنوع اقتصادی، ارتقاء و بهبود سطح تسهیلات فراغتی، ارتقای کیفیت و توسعه زیرساخت‌ها و خدمات عمومی در جامعه، تبادل فرهنگی، افزایش سطح

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

آگاهی‌های مردم و گردشگران نسبت به یکدیگر و مانند آن قابل اندازه‌گیری است (محمد پور جابری،۱۳۹۳:۳۷). گردشگری در جهان به مثابه یک فعالیت اقتصادی، تبلور عینی جریان سرمایه و جابه‌جایی انسان در حجمی بسیار بزرگ محسوب می‌شود که در دهه‌های اخیر، پیوسته روندی رو به رشد داشته است به‌گونه‌ای که تعداد گردشگران برون مرزی از ۲۵ میلیون نفر در سال ۱۹۵۰ به ۲۳۵ میلیون نفر با گردش مالی ۱۲۲۰ میلیارد دلار در سال ۲۰۱۶ رسیده است. انتظار می‌رود بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۳۰ هر ساله تعداد گردشگران وارد شده به کشورها در سطح بین‌المللی ۳,۳ درصد افزایش پیدا کند و به این ترتیب به ۱,۸ میلیارد نفر تا سال ۲۰۳۰ برسد(UNWOT,2017).

ورود گردشگری به نواحی مختلف جهان، تأثیرات مختلفی را در سطح کیفیت زندگی روستانشینان به وجود آورده است.برای نمونه، در ایالات متحده آمریکا، نواحی روستایی که از منافع گردشگری بهره‌مند هستند، دارای کیفیت زندگی مطلوب‌تری نسبت به نواحی روستایی دیگر هستند(Richard &Denis,2005;101)بانک جهانی نیز تأثیرات گردشگری را در تغییر سطح کیفیت زندگی مقاصد به دو صورت مثبت (افزایش سطح درآمد، اشتغال زنان، افزایش بهداشت و غیره) و منفی (افزایش آلودگی‌ها، تغییر محیط بومی، نابودی حیات‌وحش، تغییر در ارزش‌ها هنجارها و غیره) ارزیابی می‌کند(Markanda,2002. 9).

رواج و رونق گردشگری در عرصه‌های گردشگری خصوصاً در نواحی روستایی متأثر از جاذبه‌ها و قابلیت-های مختلف این نواحی است که انواع مختلفی از گونه‌های گردشگری را داراست که بارزترین آنها با عنوان گردشگری روستایی شناخته می‌شود که اثرات و پیامدهای مختلفی اعم از اقتصادی، محیطی، اجتماعی و فرهنگی به همراه دارد و البته بسته به بافت و شرایط جامعه می‌تواند مثبت یا منفی باشد (طالبی و همکاران،۱۳۹۶:۷۸). ورود گردشگران به نواحی روستایی می‌تواند از طریق نفوذ و تأثیر بر کلیه جوانب زندگی باعث توسعه فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و کالبدی و درنهایت بهبود سطح کیفیت زندگی در نقاط روستایی گردد(یگانه و همکاران،۱۳۹۲، بیات و خزائی پور، ۱۳۹۵: ۶۷) حضور گردشگران در یک منطقه، باعث تنوع شغلی، افزایش درامد، بهبود سطح بهداشت ترویج فرهنگ‌ها و شیوه‌های مختلف زندگی در روستا شده و بدین ترتیب تغییراتی را در وضعیت زندگی مردم به وجود می‌آورد. بنابراین می‌توان گردشگری روستایی را یکی از عوامل بـر ارتقاء کیفیت زندگی سـاکنین روستایی دانست.(افراخته،۱۳۹۳: ۱۲۸).

روستای گازرخان به دلیل جاذبه‌های متعدد طبیعی، فرهنگی، تاریخی و مذهبی به یکی از جاذبه‌های گردشگری استان قزوین تبدیل شده است. این منطقه با داشتن اقلیم نیمه کوهستانی، آثار و بناهای تاریخی و ویژگی‌های خاص فرهنگی، مستعد جذب گونه‌های متفاوت گردشگری است به سبب وجود مناظر طبیعی و

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

تاریخی و شرایط خاص آب و هوایی، از مهم‌ترین و جذاب ترین عرصه _های گردشگری در استان قزوین به شمار می‌روند که سالانه گردشگران داخلی و خارجی بسیاری را به این منطقه می‌کشاند همواره مورد توجه و آمد وشد گسترده گردشگران برای گذران اوقات فراغت در فصول مختلف سال می‌باشند. با توجه به پتانسیل-های خوبی که روستای گازرخان دارد، می‌تواند منشاء درآمد قابل توجهی برای منطقه و بستر مناسبی برای رشد گردشگری باشد. در این روستا با ایجاد کسب و کارهای بومی محلی نظیر راه‌اندازی اقامتگاه‌های بومی و عرضه محصولات محلی و صنایع‌دستی علاوه بر ارائه خدمات به گردشگران باعث بهبود وضع زندگی، احیا سنت‌های بومی و حفظ و تقویت صنایع‌دستی می‌شود. با افزایش میزان درآمد باعث بالا رفتن رفاه زندگی و بهبود وضع سلامت و بهداشت و ارتقاء کیفیت زندگی در روستای گازرخان می‌شود. تحقیق حاضر با هدف واکاوی تأثیرات گردشگری در ارتقاء کیفیت زندگی در روستای گازرخان تدوین شده است. بر این اساس، سوالاتی مطرح می‌شود، از جمله اینکه تأثیر گردشگری بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان در چه سطحی بوده است؟ تأثیر گردشگری بر ارتقاء کیفیت زندگی در روستای گازرخان در قالب چند عامل بوده و مهمترین عوامل کدامند؟

۲)مبانی نظری

واژه ی کیفیت در لاتین(Qual) به معنی چیزی و چه وQuality به مفهوم چگونگی آمده وQol از منظر واژگاهی به معنی چگونگی زندگی و دربرگیرنده تفاوت های آن است که برای هر فرد، ویژه و یگانه و متفاوت از دیگران است(محمدی یگانه و همکاران،۱۳۹۰: ۱۲). مفهوم کیفیت زندگی ابتدا در حوزه محیط زیست مطرح گردید اما ریشه این مفهوم را می‌توان حتی در زمان فیلسوفانی چون ارسطو نیز یافت. وی از زندگی خود و بهبود زندگی و تأثیر زندگی و تأثیر سیاست‌های عمومی بر آن سخت می‌گفت. تا اینکه در سال ۱۸۸۹ کیفیت زندگی در بیاینه‌ای مورد استقاده قرار گرفت (طیب نیا و همکاران،۱۳۹۵: ۱۶۷). برای نخستین بار پیتز در سال ۱۹۲۰ واژه کیفیت زندگی را به صورت تخصصی به کار برد و همچنین در سال ۱۹۵۵ ، با تأسیس انجمن بین المللی برای مطالعه درباره کیفیت زندگی سنجش این مفهوم را به صورت نهادینه درآورد(تازیکی و همکاران،۸۷:۱۳۹۰). مفهوم کیفیت زندگی از دهه ۱۹۶۰ در کشورهای اروپایی رواج یافت(Dolnicar et al,2013:726). در اوایل دهه ۹۰ سازمان ملل، گزارش توسعه را با رویکرد توسعه انسانی منتشر کرد و از اواسط این دهه در اهداف توسعه تغییراتی اساسی حاصل گردید و بهزیستی اجتماعی وکیفیت رندگی در راس اهداف توسعه قرار گرفت. همزمان به ابعاد اجتماعی ، سیاسی و فرهنگی توسعه به

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

عنوان هدف اصلی توسعه مورد تاکید قرار گرفت(شیخ زاده،۵۵:۱۳۹۴). بیشتر از ۱۰۰ تعریف و مدل از کیفیت زندگی وجود دارد، با این وجود در سال‌های اخیر بر این موضوع توافق وجود دارد که کیفیت زندگی مقوله‌ایی چند وجهی و ساختی فعل و انفعالی دارد که شامل جنبه‌های بسیاری از زندگی افراد می-باشد.(Andereck,2011:250, woo et al, 2015:87). کیفیت زندگی تمام جوانب زندگی بشر را در برمی‌گیرد(Dolnicar et al,2012:۷۲۸).عمدتا به عنوان رضایت از زندگی، خوشبختی و سعادت، و رفاه و آسایش شناخته می‌شود و سطح تحقق نیازهای انسان را منعکس می‌کند .(Ielinska et al,2011:199). علاوه بر شاخص‌های عینی و ذهنی، کیفیت زندگی را هم می‌توان در سطوح فردی، خانواده ، جامعه و هم به واسطه شاخص‌های تکوینی(موثر بر شاخص‌ها و یا انعکاسی) شاخص سازی مرسوم مورد بررسی و سنجش قرار داد.(شفیعی ثابت و قربانی،۶۷؛۱۳۹۵؛ رونیزی و همکاران، ۸۷۷:۱۳۹۲). کامینس هفت بعد کیفیت زندگی را تعریف می-کند که شامل، رفاه، بهداشت، خلاقیت، صمیمیت، امنیت، سعادت جامعه و سلامت روان می‌شود. موسسه تحقیقات توسعه اجتماعی ملل متحد در تعریف مفهوم کیفیت زندگی در مقیاس جهانی، نه بعد اساسی را مطرح می کند که شامل تغذیه، مسکن، بهداشت، آموزش، تفریح و اوقات فراغت، محیط فیزیکی، تامین امنیت، پایدار اجتماعی ودرآمد می‌باشد.(امیر حسینی و داود پور،:۲۳:۱۳۹۴، مطیعی لنگرودی و حیدری،۱۳۹۱: ۲۰). یکی از عواملی که نقش به سزایی در بهبود کیفیت زندگی در مناطق روستایی دارد گردشگری است.(دانائی و همکاران، ۷۲:۱۳۹۶). گسترش گردشگری در نواحی روستایی که به دلیل افزایش جمعیت شهرنشین، افزایش اوقات فراغت، پیدایش مؤسسات گردشگری و مطلوبترشدن شرایط کار روی داد، توانست به عنوان فعالیتی مکمل، تغییرات عمده‌ای را در کیفیت زندگی ساکنان روستایی ایجاد کند .(Araf,2013:47)

گردشگری روستایی به عنوان یکی از اشکال گردشگری، فعالیتی تفریحی- اجتماعی محسوب می‌شود که قابلیت فراوانی در پویایی بخشیدن به توسعه اقتصادی- اجتماعی از طریق کاهش بیکاری، ایجاد درآمد و ارتقای سطح رفاه جامعه محلی دارد(رحمانی و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۳۴). امروزه گردشگری روستایی به شکل قابل توجه‌ای در تحولات اجتماعی، اقتصادی و رفاه روستایی از جمله بر کیفیت زندگی ساکنان روستایی تأثیرگذار است(بیگی و قاسمی، ۱۳۹۴: ۸۸؛ مرادی و مهدوی راد،۱۳۹۵، آمار، ۱۳۹۳: ۱۷۲).

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

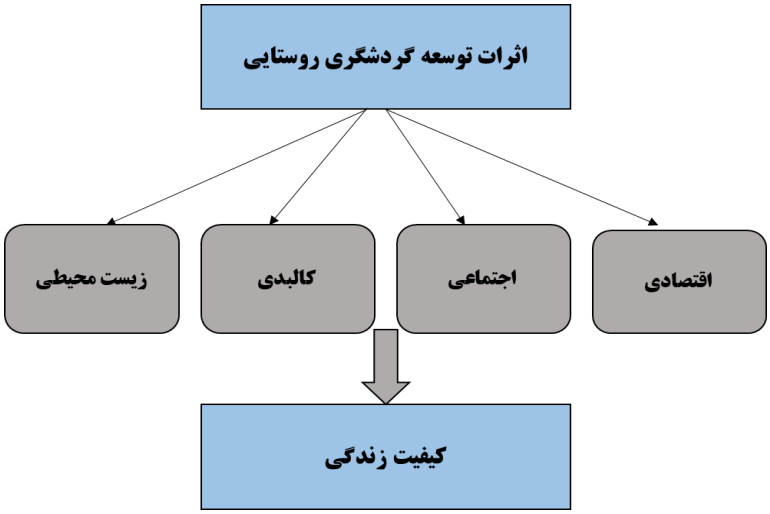

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

کروت و هولاند[۲]در مطالعات خود به این نتیجه رسیده‌اند که توسعه گردشگری اثرهای مثبتی بر شاخص-های عینی کیفیت زندگی ساکنان محلی نظیر سلامتی، تفریح، خدمات، و میزان فروش و کاهش سطح فقر داشته است. همچنین پردیو لانگ و گاستک[۳]در مطالعه کیفیت زندگی مقصد شاخص‌هایی عینی نظیر جمعیت؛ سطح درآمد، آموزش، سلامت، رفاه، و میزان جرم و جنابت را اندازه گرفتند. یافته‌های آن‌ها نشان می‌دهد توسعه گردشگری باعث افزایش میزان مهاجرت جمعیت، تنوع شغلی، هزینه آموزش، بهبود سطح کلی آموزش، و میزان تسهیلات مربوط به سلامت در مقصد شده است (پورجابری،۱۳۹۳: ۳۸). تحقیقات در زمینه کیفیت زندگی، سفر و گردشگری نشان می دهد که سفر مزایای مثبت مستقیم و غیر مستقیم زیادی نظیر سطوح بالاتری از شاد بودن، ارتقاء سلامتی، افزایش امید به زندگی، افزایش عزت نفس، بالا بردن سطح رضایتمندی در جنبه‌های مختلف زندگی و به طور کلی رضایت از زندگی را به همراه دارد و بر مقولات مرتب با توانایی گردشگری در ارتقاء و کاهش کیفیت زندگی ساکنان جوامع میزبان تاکید دارد(شکوهی و همکاران، ۱۳۹۲؛ ۸۷,۱۱۱؛woo et al,2015.) .به طور کلی گردشگری روستایی در پیوند با سطح کیفیت زندگی جامعه محلی،می‌تواند با پیامدهای مطلوب و نامطلوب همراه باشد و این امر به شدت بر نحوه نگرش جامعه میزبان تأثیر خواهد گذاشت.

[۲] Crout and Hollywood
[۳] Prady Long and Gastec

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

از جملهٔ پژوهش‌هایی که در زمینه گردشگری و اثرات آن بر زوایای مختلف کیفیت زندگی و توسعه صورت گرفته است عبارتند از: چاک[۴]و همکاران در سال (۲۰۱۴) به تحقیقی به‌عنوان تجربه گردشگری در مقصد و کیفیت بهبود زندگی پرداختند. در این تحقیق هفت مؤلفه رضایت شخص، لذت، اقتصاد، ایمنی، تجانس اخلاقی و اوقات فراغت بررسی شدند که نتایج نشان دهنده تأثیر این هفت مؤلفه در بهبود کیفیت زندگی در استرالیا است.

امان[۵]و همکاران در سال (۲۰۱۴) تأثیر نوآوری گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان در سونگی ملاکا را بررسی کردند. نتایج نشان داد که نوآوری در گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان، به‌طور قابل توجهی، تأثیر دارد و حوزه‌های خاصی از زندگی ساکنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد و به طور کلی باعث افزایش رضایت از زندگی در میان ساکنان می‌شود.

ریچارد[۶]در سال (۲۰۱۳) به مطالعه گردشگری و کیفیت زندگی روستاییان پرداخته است و نتایج آن حاکی از آن است گردشگری را عامل بهبود کیفیت زندگی روستاییان در شاخص‌هایی همچون: توسعه محلی، سطح دستمزدها، کاهش فقر و بهبود آموزش و سلامتی روستاییان می‌داند؛ اما در مقابل، بیان می‌کند که بر تأثیرات منفی همچون افزایش سطح قیمت‌ها، آلودگی‌ها و غیره نیز کنترل و برنامه‌ریزی گردشگری مقصد را ضروری می‌سازد.

ماریا [۷]در سال (۲۰۱۲) به مطالعه تأثیر گردشگری در کیفیت زندگی پرداخته است که نتایج نشان می‌دهد نقش گسترش گردشگری در ارتقاء سطح کیفیت زندگی ساکنان دارد. این تأثیرات در بهبود بهزیستی روانی، افزایش درآمد و اشتغال، بیشتر از سایر متغیرها است.

موسکاردو[۸] در سال(۲۰۰۹) نتایج تحقیق نشان می‌دهد که گردشگری به عنوان یک نیروی مثبت و اثر-گذار بر مسیر و مقصد گردشگری می‌تواند باعث افزایش سطح رضایتمندی و درنهایت بهبود کیفیت زندگی ساکنان محلی می‌شود.

طیب نیا و همکاران (۱۳۹۵)، در مقاله‌ای تحت عنوان تحلیل تأثیرات گردشگری بر کیفیت زندگی روستاییان به بررسی سنجش تأثیرات گردشگری در تغییر سطح کیفیت زندگی روستاییان بخش اورامان

[۴] Chuck
[۵] Amman
[۶] Richard
[۷] Maria
[۸] Moscardo

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

شهرستان سروآباد، به عنوان یکی از محورهای پربازدید گردشگری استان کردستان و کشور است. نتایج نشان می‌دهد توسعه گردشگری موجب بهبود سطح کیفیت زندگی روستاییان این بخش شده است.

عنابستانی و محمودی(۱۳۹۵)، در مقاله‌ای تحت عنوانبررسی تأثیرگردشگری مذهبی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان (مطالعه موردی: حوزه نفوذ گردشگاهی شهر مشهد نتیجه نشان می‌دهد بین گردشگری مذهبی و ابعاد کیفیت زندگی رابطه معنادار وجود دارد.

بیگی و قاسمی (۱۳۹۴) نتایج نشان می‌دهد گردشگری مذهبی در مؤلفه کیفیت زندگی در تمامی ابعاد اعم از اجتماعی، زیست محیطی(در حد بالاتر از متوسط) و اقتصادی، کالبدی(در حد متوسط)، بهبود کیفیت زندگی خانوارهای روستاهای مورد مطالعه به همراه داشته است، همچنین یافته‌های تحقیق در ارتباط با مؤلفه سرمایه اجتماعی نشان می‌دهد، بعد از گسترش گردشگری مذهبی در بعد مشارکت اجتماعی، شبکه‌های اجتماعی بهبود داشته، اما در بعد اعتماد اجتماعی، بعد از گسترش گردشگری مذهبی از سطح این بعد کاسته شده است

۳)روش تحقیق

مطالعه حاضر به لحاظ ماهیت کاربردی و از نظر روش، از نوع تحقیقات توصیفی ـ تحلیلی است که جهت گردآوری اطلاعات مورد نیاز، از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. جامعه آماری تحقیق، مشتمل بر کلیه سرپرستان خانوار روستای گازرخان (۲۰۷ نفر) بوده است که به علت محدود بودن افراد جامعه و قابل دسترس بودن آنها، نمونه مورد مطالعه به صورت تمام شماری انتخاب گردید. ابزار اصلی تحقیق، پرسشنامه محقق ساخته بوده که جهت سنجش پایایی تحقیق نیز ار روش آلفای کرونباخ استفاده شده که مقدار آن ۸۶ درصد به دست آمده است و در مجموع نشان دهنده پایایی آن است. برای تغیین روایی، پرسشنامه، ابتدا برای هریک از شاخص‌های تحقیق طیف لیکرت پنج قسمتی در نظر گرفته شد: (بسیار کم با امتیاز ۱ ،کم با امتیاز ۲ ،متوسط با امتیاز ۳ ،زیاد با امتیاز ۴ و بسیار زیاد با امتیاز ۵). سپس پرسشنامه در اختیار ۳۰ متخصص روستایی قرار داده شد. پس از تکمیل پرسشنامه توسط گروه هدف، با استفاده از فرمول روش تأثیر، میانگین روایی۱/۸ محاسبه که نشانگر قابل قبول بودن آن است. مورد تأیید قرار گرفت. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از آماره های توصیفی و همچنین، تجزیه و تحلیل داده ها به صورت کمی صورت گرفته است. که در روش‌های کمی از آماره توصیفی و استباطی نظیرt تک نمونه‌ای و تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است.

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

روستای گازرخان یکی از روستاهای هدف گردشگری بخش الموت شرقی شهرستان قزوین است. مختصات جغرافیایی ۵۰ درجه و ۳۶ دقیقه طول شرقی و ۳۶ درجه و ۲۶ دقیقه عرض شمالی واقع شده است. این روستا با۲۰۷ خانوار و۵۱۷ نفر جمعیت ، در فاصله ۱۶ کیلومتری شهر معلم کلایه و ۱۱۰ کیلومتری مرکز شهرستان قزوین قرار دارد روستای مورد مطالعه طی سالیان گذشته به واسطه جاذبه‌های طبیعی و مقبره‌های امامزاده محمود و امامزاده هیجده تن، مسجد قدیمی روستا، میدان قتلگاه، قبرستان قدیمی روستا و بناهای تاریخی ارزشمندی مانند خانهٔ منصوری، سمیعی و صفری قلعهٔ تاریخی و شگفت انگیز الموت (حسن صباح) این قلعه در شمال شرقی روستا و بر فراز صخرهای به ارتفاع ۲۱۶۳ متر از سطح دریا قرار دارد. وجود این قلعهٔ تاریخی در این منطقه همواره سبب جذب تعداد زیادی از گردشگران داخلی و خارجی به روستای گازرخان می‌شود، البته جاذبه‌های گردشگری روستا فقط محدود به بناهای تاریخی آن نمی‌شود و غذاهای محلی، پوشش و لباس‌های مردم بومی، موسیقی محلی (سرنا و دهل)، لهجه و گویش افراد بومی و آداب و رسوم ویژهٔ مردم از جمله مراسم مربوط به جشن‌های عروسی و اعیاد و مراسم‌های مذهبی به‌ویژه مراسم ماه محرم، از دیگر جاذبه‌های مورد توجه گردشگران به‌شمار می‌رود.

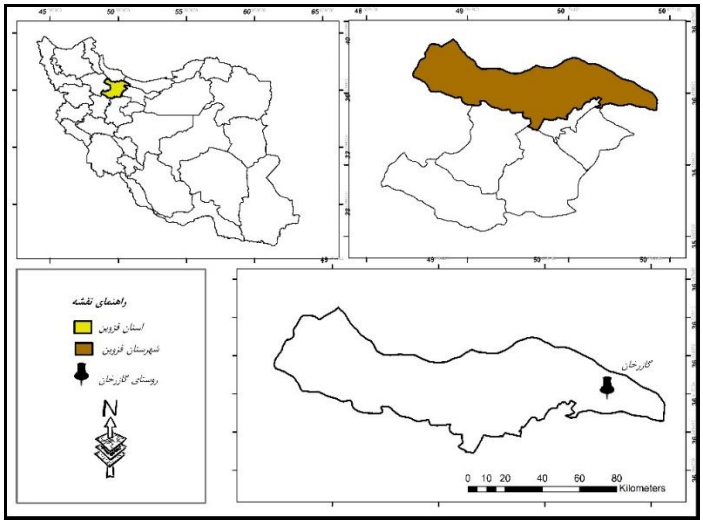

شکل ۲. موقعیت جغرافیایی منطقه مورد مطالعه

۴)یافته‌های تحقیق

بر اساس نتایج تحقیق، در ابتدا سعی شد تا به یافته های توصیفی پرداخته شود. طبق (جدول ۴)از ۲۶۸ پاسخگو، از نظر سن ۳۵/۱۴ درصد پاسخگویان در رده سنی ۳۱-۴۰ سال، جنسیت ۷۷/۶۱ درصد پاسخگویان

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

مرد، از لحاظ سطح تحصیلات ۳۶/۱۱ درصد دیپلمه و۶۷/۱۶ درصد پاسخگویان در مشاغل کشاورزی فعالیت می‌کنند.

جدول ۱. ویژگی فردی پاسخگویان

مولفه	بیشترین تعداد پاسخگویان	درصد	مولفه	بیشترین تعداد پاسخگویان	درصد
سن	۳۱-۴۰	۳۵/۱۴	سواد	دیپلم	۳۶/۱۱
جنسیت	مرد	۷۷/۶۱	نوع شغل	کشاورزی	۶۷/۱۶

نتایج حاصل از اولویت بندی متغیرهای مورد بررسی بر اساس ضریب تغییرات نشان می‌دهد، پنج متغیر بهبود وضعیت ساخت وسازهای روستایی، ارتقاء سطح استانداردهای زندگی ساکنین، گسترش جایگاه‌های دفع زباله، ایجاد سروصدا و آلودگی صوتی و حفظ بافت ارزشمند و سودمند به ترتیب با ضریب تغییرات ۰/۱۵۴، ۰/۱۶۰، ۰/۱۶۶، ۰/۱۷۲، ۰/۱۷۹بیشترین تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان پذیرفته است. همچنین، نتایج نشان می‌دهد متغیرهای پایبندی به روابط سنتی، نظارت و کنترل درساخت وسازها و احساس امنیت در روستا به ترتیب با ضریب تغییرات۰/۳۷۷، ۰/۳۷۱، ۰/۳۵۱، ۰/۲۹۱ از نظر ساکنین روستای گازرخان کمترین تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی است.

جدول ۲.رتبه بندی متغیرهای مورد استفاده در پژوهش بر اساس تأثیرات توسعه گردشگری روستایی

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب تغییرات	رتبه
افزایش ساخت وساز در روستا	۴/۱	۰/۶۳۲	۰/۱۵۴	۱
ارتقاء سطح استانداردهای زندگی	۴	۰/۶۴۳	۰/۱۶۰	۲
گسترش جایگاه‌های دفع زباله	۴/۱	۰/۶۸۴	۰/۱۶۶	۳
حفظ بافت‌های تاریخی و ارزشمند	۳/۹	۰/۶۷۱	۰/۱۷۲	۴
ایجاد سروصدا و آلودگی صوتی	۳.۳	۰/۵۹۳	۰/۱۷۹	۵
تغییر اراضی کشاورزی به غیر کشاورزی	۳/۲	۰/۵۷۹	۰/۱۸۰	۶
بهبود وضعیت آموزش	۳.۴	۰/۶۱۹	۰/۱۸۲	۷
بهبود زیرساخت‌های جاده‌ای و ارتباطی	۳/۸	۰/۶۹۴	۰/۱۸۲	۸
افزایش ارزش زمین و مسکن	۳/۳	۰/۶۲۳	۰/۱۸۳	۹
تغییر مصالح مورد استفاده در ساخت وساز¬ها	۳/۶	۰/۶۶۴	۰/۱۸۴	۱۰
گسترش ناهنجاری(اعتیاد، انجام منکران و ...) بین جوانان	۳.۱	۰/۵۸۰	۰/۱۸۷	۱۱
مشارکت ساکنین پاک سازی محیط زیست	۳/۳	۰/۶۳۰	۰/۱۹۰	۱۲
بهبود وضعیت امکانات بهداشتی و درمانی	۳.۲	۰/۶۲۰	۰/۱۹۳	۱۳

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

تنوع فعالیت‌های اقتصادی	۳	۰/۵۹۸	۰/۱۹۹	۱۴
افزایش ترافیک به ویژه در روزهای تعطیل	۳/۶	۰/۷۲۷	۰/۲۰۱	۱۵
تخریب اراضی زراعی و باغی	۳/۵	۰/۷۲۶	۰/۲۰۷	۱۶
ایجاد اشتغال برای ساکنین	۳	۰/۶۳۵	۰/۲۱۱	۱۷
افزایش درآمد برای ساکنین محلی	۳	۰/۶۳۶	۰/۲۱۲	۱۸
الگو برداری ساکنین از گردشگران	۳.۶	۰/۷۰۱	۰/۲۱۹	۱۹
شن ریزی و سنگ فرش کردن معابر	۳/۲	۰/۷۰۱	۰/۲۱۹	۲۰
افزایش سرمایه گذاری در روستا	۳/۱	۰/۶۹۲	۰/۲۲۱	۲۱
افزایش قدرت خرید و ارتقاء سطح زندگی مردم	۳/۱	۰/۶۹۲	۰/۲۲۳	۲۲
ایجاد اشتغال برای زنان	۳	۰/۷۰۱	۰/۲۳۳	۲۳
افزایش قیمت کالاها و اجناس محلی	۳/۱	۰/۷۲۷	۰/۲۳۰	۲۴
تخریب پوشش گیاهی و مرتعی و کاهش جاذبه‌ها	۳	۰/۶۹۶	۰/۲۳۲	۲۵
درآمد حاصل از فعالیت‌های وابسته به بخش گردشگری	۳	۰/۷۰۵	۰/۲۳۵	۲۶
بهبود وضعیت زیرساخت های اقامتی و پذیرایی	۳/۷	۰/۷۹۷	۰/۲۴۰	۲۷
بهبود استانداردهای مسکن	۳/۵	۰/۸۴۸	۰/۲۴۲	۲۸
بهبود وضعیت شبکه ارتباطی (برق ، اینترنت)	۳. ۱	۰/۷۷۹	۰/۲۵۱	۲۹
مشارکت در بهسازی مسکن	۳/۱	۰/۸۴۷	۰/۲۷۳	۳۰
ایجاد پس انداز مناسب	۲/۴	۰/۷۱۳	۰/۲۹۲	۳۱
بالا رفتن سطح آگاهی‌های فرهنگی ساکنین	۲	۰/۷۰۳	۰/۳۵۱	۳۲
نظارت و کنترل در ساخت و سازها	۳/۶	۰/۸۶۷	۰. ۳۷۱	۳۳
پایبندی به روابط سنتی	۲/۱	۰/۷۹۳	۰/۳۷۷	۳۴

برای بررسی سطح کلی تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان، با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی و در نظر گرفتن وزن هر متغیر، شاخص کلی اثرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی ساکنین روستایی محدوده مورد مطالعه مورد استفاده واقع شد . بر اساس نتایج حاصل از درصد فروانی تأثیرات توسعه گردشگری روستایی (جدول۳) و آزمون t تک نمونه ای (جدول ۴) می‌توان عنوان کرد که گردشگری روستایی در ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان تأثیر بسزایی را داشته است.

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

جدول ۳. فراوانی و درصد فراوانی تأثیرات گردشگری بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان

تأثیرات گردشگری روستایی	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
خیلی کم	۱۴	۶/۷۶	۶/۶۷
کم	۲۳	۱۱/۱۱	۱۷/۸۷
متوسط	۸۰	۳۸/۶۴	۵۶/۵۱
زیاد	۵۰	۲۴/۱۷	۸۰/۶۸
خیلی زیاد	۴۰	۱۹/۳۲	۱۰۰
کل	۲۰۷	۱۰۰	

جدول ۴. نتایج آزمون tتک نمونه‌ای تأثیرات گردشگری روستایی

مطلوبیت عددی مورد آزمون = ۳					
آماره آزمون **t**	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت از حد مطلوب	فاصله اطمینان ۹۵ درصد	
				پایین تر	بالاتر
۱۱/۷۲۷	۲۰۶	۰/۰۰۰	.۳۲۸۳۶	.۲۷۳۲	.۳۸۳۵

در این بخش از مطالعه، به منظور ارزیابی عوامل و متغیرهای موثر تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی از دیدگاه پاسخگویان در منطقه مورد مطالعه از آزمون آماری تحلیل عاملی اکتشافی استفاده شده است. جهت آزمون مناسب بودن داده‌های مربوط به مجموعه متغیرهای مورد تحلیل در این خصوص از آزمون Bartlett و KMO بهره گرفته شد که با توجه به معناداری آزمون بارتلت در سطح اطمینان ۹۹ درصد و مقدار بالای ضریب KMO به دست آمده، نشان دهنده همبستگی خیلی خوب بین داده‌های مورد استفاده است که برای انجام تحلیل عاملی مناسب می‌باشد.

جدول ۵. مقدار ضریب KMO و بارتلت برای بیان تناسب داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی

مقدارkMO	*مقدار باتلت*	درجه آزادی	سطح معناداری
۰۸۲۸	۳۸۵۸,۴۴۰	۲۰۶	۰,۰۰۰

با توجه به مناسب بودن داده‌ها برای انجام تحلیل عاملی اکتشافی، در ادامه ۳۴ متغیر مستخرج از پرسشنامه با بهره‌گیری از آزمون تحلیلی عاملی اکتشافی مورد تحلیل قرار گرفت. نتیجه حاصل از متغیرها، معرف ۴ عامل بوده که ۶۷/۰۸ درصد از واریانس را تبیین می‌کند. به طوری که، مقادیر ویژه، اهمیت اکتشافی عامل‌ها را ارتباط با متغیرها نشان می‌دهد و میزان آن بیانگر نقش آن در تبیین واریانس متغیرها دارد از این

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

رو، عامل‌های استخراج شده به همراه میزان مقادیر ویژه و درصد واریانس آنها در جدول ۶ ارائه شده است. تعداد چهار عامل که مقدار ویژه آنها بزرگتر از عدد یک بود، استخراج گردید. در جدول ۶ تعداد عوامل استخراج شده، مقدار ویژه هر یک از آنها، درصد واریانس هر یک از عوامل و فراوانی تجمعی درصد واریانس عوامل آورده شده است. طبق نتایج این جدول، چهار عامل شناسایی شده در مجموع ۷۶/۰۸ درصد واریانس ارتقاء کیفیت زندگی را بر روستای گازرخان شهرستان قزوین تبیین کرده‌اند و عوامل اول تا چهارم به ترتیب ۸۹۳/ ۲۵درصد، ۲۷۱/ ۲۷ درصد، ۳۵۰/ ۱۴ درصد و ۸/۵۶۶ از واریانس متغیر وابسته را تبیین کرده است.

جدول ۶. خلاصه تحلیل عاملی اثرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی

ردیف	نام عامل	مقدار ویژه	درصد واریانس	درصد واریانس تجمعی
۱	اول	۶,۴۱۲	۲۵,۸۹۳	۲۵,۸۹۳
۲	دوم	۱/۵۱۴	۲۷,۲۷۱	۵۳,۱۶۴
۳	سوم	۲/۵۷۶	۱۴,۳۵۰	۶۷,۵۱۴
۴	چهارم	۲/۳۲۲	۸,۵۶۶	۷۶,۰۸

برای چرخش عامل‌ها از روش وریمایکس استفاده شد. در این مرحله متغیرهایی که بار عاملی بزرگتر از ۰.۵۰ دارند، معنی‌دار فرض شده و در جدول ۷ نشان داده شده است. عامل متغیرهای رضایت درآمد، رضایت شغل، افزایش درآمد برای ساکنین محلی، ایجاد مشکل برای خرید و فروش برای جوانان روستا، افزایش قدرت خرید مردم،ایجاد اشتغال برای زنان روستایی، افزایش قیمت خانه و زمین ، افزایش هزینه زندگی، درآمد حاصل از فعالیت های وابسته به بخش گردشگری، ایجاد پس انداز مناسب در مجموع با تبیین ۸۹۳. ۲۵ درصد واریانس تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان، در عامل اول بارگذاری شده است. از آنجایی که هر یک از متغیرهای فوق بر تأثیرات توسعه اقتصادی گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستایی گردشگری دلالت دارد، عامل اول، "اقتصادی" نامگذاری شده است. در عامل دوم که ۲۷۱. ۲۷ درصد کل وایانس متغیر وابسته را تبیین کرده است، متغیرهای ارتقاء سطح استانداردهای زندگی،افزایش ازدحام و شلوغی به ویژه در روزهای تعطیل، رضایت و خشنودی از زندگی، حس تعلق نسبت به روستا، بهبود وضعیت امکانات بهداشتی و درمانی، الگو برداری ساکنین از گردشگران، احساس امنیت در روستا و پایبندی به روابط سنتی از آنجایی که متغیرهای فوق نشانگر تأثیرات اجتماعی- فرهنگی تأثیرات گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی می‌باشند، عامل دوم، "اجتماعی- فرهنگی" نامگذاری می‌شود.

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

ده متغیر بهبود وضعیت ساخت وسازهای روستایی، حفظ بافت‌های تاریخی و ارزشمند، بهبود زیرساخت های جاده‌ای و ارتباطی، بهبود استفاده از مصالح مقاوم در ساخت مساکن روستایی، تغییر مصالح مورد استفاده در ساخت وسازها، شن ریزی و سنگ فرش کردن معابر، بهبود وضعیت زیرساخت‌های اقامتی و پذیرایی، بهبود استاندارد¬های مسکن، بهبود وضعیت شبکه ارتباطی (برق، اینترنت)، مشارکت در بهسای مسکن و نظارت و کنترل در ساخت و سازها با تبیین ۳۵۰. ۱۴ درصد از واریانس تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان در عامل سوم بارگذاری شده است. هر یک از متغیرهای فوق به نوعی تداعی کننده اثرات زیرساختی- کالبدی نواحی روستایی بوده است. از این رو عامل سوم، "زیرساختی ـ کالبدی" نامگذاری گردید. در عامل چهارم، با تبیین ۵۶۶. ۸ درصد متغیر وابسته، گسترش جایگاه‌های دفع زباله، افزایش ازدحام و شلوغی به ویژه در روزهای تعطیل، تغییر اراضی کشاورزی به غیر کشاورزی، مشارکت پاک سازی محیط زیست، افزایش ترافیک به ویژه در روز های تعطیل، تخریب اراضی زراعی و باغی و تخریب پوشش گیاهی و مرتعی و کاهش جاذبه‌ها که نشان دهنده اثرات زیست محیطی اثرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان است، بارگذاری شده است که تحت عنوان عامل "زیست محیطی" است.

جدول ۷. نام‌گذاری عامل‌ها، ضرایب عاملی دوران یافته تأثیرات توسعه گردشگری روستایی

عامل	مولفه		عامل	مولفه	
۰/۶۴۲	بهبود وضعیت زیرساخت‌های اقامتی و پذیرایی	زیرساختی- کالبدی ۱۴,۳۵۰	۰/۶۰۶	ایجاد اشتغال برای زنان	اقتصادی ۲۵,۸۹۳
۰/۷۰۵	تغییر مصالح مورد استفاده در ساخت وساز¬ها		۰/۵۳۷	افزایش قدرت خرید و ارتقای سطح زندگی مردم	
۰/۶۶۳	بهبود وضعیت شبکه ارتباطی (برق ، اینترنت)		۰/۵۷۸	ایجاد اشتغال برای ساکنین	
۰/۶۴۶	افزایش ساخت وساز در روستا		۰/۷۴۷	افزایش درآمد ساکنین	
۰/۶۸۵	بهبود زیرساخت‌های جاده‌ای و ارتباطی		۰/۷۴۳	افزایش قیمت کالاها و اجناس محلی	
۰/۶۱۰	شن ریزی و سنگ فرش کردن معابر		۰/۶۹۷	درآمد حاصل از فعالیت های وابسته به بخش گردشگری	
۰/۷۰۴	حفظ بافت‌های تاریخی و ارزشمند		۰/۶۱۴	تنوع فعالیتهای اقتصادی	
۰/۶۸۶	نظارت و کنترل در ساخت و سازها		۰/۶۷۹	افزایش ارزش زمین و مسکن	
۰/۶۹۹	بهبود استاندارد¬های مسکن		۰/۵۰۳	افزایش سرمایه گذاری در روستا	
۰/۶۶۶	مشارکت در بهسازی مسکن		۰/۵۵۲	پس انداز مناسب	
۰/۶۶۷	تخریب پوشش گیاهی و مرتعی و کاهش جاذبه ها	زیست محیطی	۰/۷۵۸	پایبندی به روابط سنتی	فرهنگی-

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

۰/۶۹۸	مشارکت ساکنین پاک سازی محیط زیست	۸ .۵۶۶	۰/۵۱۰	گسترش ناهنجاری(اعتیاد، انجام منکران و ...) بین جوانا ن	اجتماعی ۲۷ .۲۷۱
۰/۴۸۲	ایجاد سروصدا و آلودگی صوتی		۰/۵۴۵	بالا رفتن سطح آگاهی‌های فرهنگی ساکنین	
۰/۶۵۷	افزایش ترافیک به ویژه در روز های تعطیل		۰/۷۴۵	بهبود وضعیت آموزش	
۰/۵۰۹	تخریب اراضی زراعی و باغی		۰/۵۴۰	ارتقاء استاندارد های زندگی	
۰/۵۷۹	تغییر کاربری کشاورزی به تغییر کشاورزی		۰/۷۶۷	الگو برداری ساکنین از گردشگران	
۰/۵۴۸	گسترش جایگاهای دفع زباله		۰/۶۳۲	بهبود امکانات بهداشتی و خدماتی در روستا	

بنابراین با توجه به نتایج تحلیل آماری می‌توان نتایج را به شرح شکل زیر ارائه نمود. همان طوری که شکل ۳ نشان می‌دهد، اثرات اجتماعی- فرهنگی به عنوان مهم‌ترین تأثیرات گردشگری بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان از دیدگاه پاسخگویان در منطقه مورد مطالعه می باشد و بعد از این عامل، اثرات اقتصادی در رتبه دوم قرار دارند.

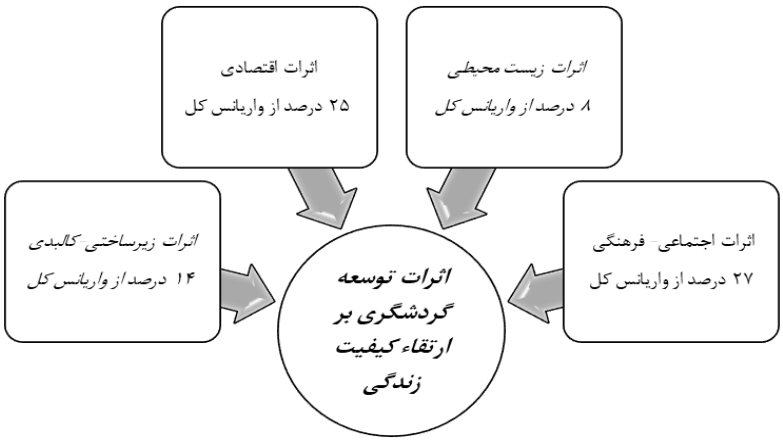

شکل ۳. اثرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان

۵) نتیجه‌گیری

امروزه اهمیت صنعت گردشگری از نظر اقتصادی و اشتغال زایی به حدی است که می‌توان آن را به عنوان نیروی محرکه اقتصادی هر کشوری محسوب نمود. گردشگری روستایی به عنوان یکی از سیاست‌های کارآمد برای دست‌یابی اجتماعی-اقتصادی و تجدید حیات مناطق روستایی مورد توجه است. منبع مهمی برای ایجاد فرصت شغلی و درآمدی و در نتیجه عاملی در راستای توسعه بویژه در مناطق روستایی باشد. گردشگری

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

روستایی، با توجه به ماهیت پیچیده آن، در سال‌های اخیر سبب بروز تحولات اساسی در ابعاد اقتصادی، اجتماعی، کالبدی-زیربنایی و زیست محیطی روستاهای هدف گردشگری شده است و تمامی این تحولات ایجاد شده در ارتقاء کیفیت زندگی ساکنان روستایی تأثیر داشته است یافته‌های پژوهش نشان داد تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر بهبود وضعیت ساخت وسازهای روستایی، ارتقاء سطح استانداردهای زندگی ساکنین، گسترش جایگاه‌های دفع زباله، ایجاد سروصدا و آلودگی صوتی و حفظ بافت ارزشمند و سودمند بیشترین تأثیر را داشته است. نتایج بررسی سطح کلی تأثیرات گردشگری حاکی است اکثر پاسخگویان اعتقاد داشته‌اند که گردشگری روستایی تأثیر درسطح متوسط و زیاد بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان داشته است. نتایج به دست آمده با یافته های یافته¬های چاک و همکاران، (۲۰۱۴)، موسکارد و همکاران(۲۰۰۹)، ریچارد و همکاران(۲۰۱۳)، عنابستانی و محمودی(۱۳۹۵)مطابقت دارد و با نتایج یافته‌های طیب نیا(۱۳۹۵) و یگانه و همکاران(۱۳۹۰) شکوهی و همکاران(۱۳۹۳) در تضاد است. نتایج نشان می‌دهد پس از بررسی مهمترین متغیرهای اثرات توسعه گردشگری روستایی در محدوده مورد بحث و سنجش اثرات کلی گردشگری روستایی بر روستای گازرخان، با استفاده از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی، تأثیرات توسعه گردشگری روستایی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان در قالب چند عامل محدود شناسایی و استخراج گردید. نتایج نشان داد تأثیرات توسعه گردشگری بر ارتقاء کیفیت زندگی ساکنین روستای گازرخان، در چهار عامل اصلی خلاصه میشود که در مجموع ۶۷/۰۸ درصد واریانس کل تأثیرات توسعه گردشگری روستایی را بر ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان تبیین کرده است. عوامل شناسایی شده به ترتیب اهمیت عبارتند از :عامل اجتماعی- فرهنگی ، عامل اقتصادی، عامل کالبدی-زیرساختی و عامل زیست محیطی که با یافته‌های بیگی و قاسمی،(۱۳۹۴)، امان و همکاران، (۲۰۱۴)، ماریا(۲۰۱۲)، رندا(۲۰۱۱) مطابقت دارد. و با یافته‌های یگانه و همکاران (۱۳۹۰) که بیشترین تأثیر گردشگری را در بعد کالبدی می‌داند در تضاد است. بنابراین با توجه به تأثیر بسزایی که گردشگران در توسعه روستای گازرخان برجای نهاده‌اند می‌توان با برنامه ریزی صحیح و متناسب با شرایط منطقه، از قبیل فراهم کردن زمینه‌های رضایت گردشگران و بازگشت مجدد آنها به روستا، با در نظر گرفتن شرایط آینده، گامی مستحکم به سمت توسعه و ارتقاء کیفیت زندگی روستای گازرخان برداشت. همچنین، با توجه به توانمندی بالای روستای گازرخان و دیگر روستاهای هدف گردشگری بخش الموت شرقی، می‌توان با مدیریت مناسب و جلب مشارکت روستاییان، زمینه‌ساز ایجاد قطب گردشگری در منطقه بود، که این مهم، می‌تواند چشم انداز روشنی را برای توسعه روستاهای هدف گردشگری این بخش رقم زند. توسعه گردشگری روستایی علاوه بر اثرات مثبت دارای اثرات

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

منفی است که به منظورکاهش اثرات منفی توسعه گردشگری روستایی بر کیفیت زندگی روستائیان. پیشنهاداتی ارائه شده است.

ارائه آموزش لازم به منظور اهمیت میراث بومی به مردم محلی و گردشگران؛

ثبت و ضبط آداب و رسوم و مراسمات کهن و بومی؛ و میراث بومی روستا؛

ترویج جس تعلق نسبت به محل زندگی در بین ساکنین در روستاهای هدف گردشگری؛

تبلیغ و توسعه سبک زندگی روستا نشینی و استفاده از آن به عنوان یک عامل برای جذب گردشگر

۶)منابع

- اکبریان رونیزی، سعید رضا، محمد پور جابری، مرتضی و فرخنده سپهوند، (۱۳۹۲)، **نقش شهر های کوچک در بهبود کیفیت زندگی روستا های پیرامون**، فصلنامه پژوهش‌های روستایی، سال ۴، شماره ۴، صص ۹۰۰-۸۸۱.

- شیخ زاده، ابراهیم، (۱۳۹۴)، **مدل سازی عوامل موثر در بهبود کیفیت زندگی با تاکید بر تاثیرات توسعه صنعت گردشگری**، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، سال ۸، شماره اول . صص ۶۵-۵۱.

- اجزاء شکوهی، محمد، بوذرجمهری، خدیجه، ایستگلدی، مصطفی و مهدی مودودی،(۱۳۹۲)، **بررسی اثرات گردشگری بر کیفیت زندگی جامعه میزبان نمونه مطالعاتی: شهربندرترکمن**، فصلنامه فضای جغرافیایی، سال۴۱ ،شماره، ۶۴، صص ۱۲۵-۱۰۱.

- امیر حسینی ، سارا و زهره داود پور،(۱۳۹۴)، **بررسی پیامد های ناشی از گردشگری بر کیفیت زندگی ساکنان در نواحی روستایی با رویکرد پایداری، نمونه موردی، روستای زیارت گرگان**، سومین همایش ملی گردشگری جغرافیا ومحیط زیست پایدار.

- آمار، تیمور،(۱۳۹۲)، **آسیب شناسی توسعه گردشگری در سکونتگاه روستایی استان گیلان مورد: دهستان دیلمان، شهرستان سیاهکل**، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال ۲، شماره ۳، صص ۱۹۲-۱۷۱.

- بذرافشان, شهرزاد و سمیعی، احمد،(۱۳۹۵)، **بررسی مباحث نظری و مفهومی گردشگری و کیفیت زندگی**، *سومین کنفرانس جهانی روانشناسی و علوم تربیتی، حقوق و علوم اجتماعی در آغاز هزاره سوم* ،صص۱۲-۱.

- بیات، سود و مرتضی خزائی پول،(۱۳۹۵)، **ارزش‌های اداراکی گردشگران روستای کویری مصر به عنوان گردشگری جامعه محور**، سال ۵، شماره۱۸،صص ۸۱-۶۵.

- پوراحمد، احمد،(۱۳۹۴)، **اولویت سنجش راهبردهای توسعه گردشگری فرهنگی در الموت قزوین**، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، سال ۴۵، شماره ۳، صص۱۷-۱.

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

- پور طاهری، مهدی، رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا و احد فتاحی،(۱۳۹۰)، **ارزیابی کیفیت زندگی در نواحی روستایی،** پژوهش‌های جغرافیایی انسانی، سال۳، شماره ۷۶.صص۳۳-۱۳.

- تازیکی ، رقیه، طوسی ، رمضان و مریم حاجی زاده، (۱۳۹۲)، **تحلیل وشناسایی مولفه های موثر بر افزایش کیفیت زندگی در مناطق روستایی،**مجله راهبرد توسعه،سال ۱۳،شماره ۴۹، صص ۱۴۹-۱۳۳.

- خواجه شاهکوهی، علیرضا و فهیمه مینایی، (۱۳۹۳). **بررسی تطبیقی کیفیت زندگی در شهرهای گردشگری و غیر گردشگری**. مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، سال ۳، شماره ۲۰، صص ۶۴-۴۹.

- جلالی، محبوبه،گندمکار، امیر، سجاد فردوسی، (۱۳۹۴). **واکاوی و تبیین گردشگری بر کیفیت زندگی** ، مجله آمایش جغزافیایی فضا، سال ۶، شماره ۲۰.صص۱۷۴-۱۶۱.

- دانائی، علی، ولی شریعت پناهی و مجید مهدودی،(۱۳۹۶)، **تحلیل نقش شاخص های (اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی وکالبدی) کیفیت زندگی در توسعه پایدار روستایی،** فصلنامه جغرافیایی سزمین، سال۵، شماره ۲۴، صص ۷۱ تا ۹۲.

- رضائی، روح اله، شریف‌زاده، ابوالقاسم و امیر اسد پاسکی،(۱۳۹۱)، **واکاوی پیامدهای منفی توسعه گردشگری در مناطق روستایی استان قزوین(مطالعه موردی:روستای گازرخان)**، مسکن و محیط روستا، سال ۲، شماره ۱۳۷. صص ۹۶-۸۳.

- رضائی، پرویز و غلامحسین حیدری،(۱۳۸۷)، **بررسی ظرفیت‌های توسعه گردشگری منطقه الموت با تأکید بر اکوتوریسم،** فصلنامه چشم‌انداز جغرافیایی،سال ۳ ، شماره۶، صص ۵۳-۳۷.

- رضائی، روح اله و امیر اسدپاسکی،(۱۳۹۴). **تحلیل مشکلات توسعه گردشگری در مناطق روستایی استان قزوین(موردمطالعه:روستای گازرخان)**.تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، سال ۶، شماره ۲، صص ۲۷۷-۲۸۴.

- رضوانی، محمدرضا، بدری، سید علی، سپهوند، فرخنده، سعید رضا اکبریان،(۱۳۹۱)، **گردشگری خانه‌های دوم و اثرات آن بر بهبود کیفیت زندگی ساکنان روستایی،** مجله مطالعات و پژوهش‌های شهری و منطقه‌ای، سال۴، شماره ۱۳،صص۴۰-۲۳.

- رحمانی، ولی الله، مولائی هشجین، نصر الله و تیمور آمار شیرکیائی ۱۳۹۵)، **تحلیل راهبردهای گردشگری روستایی ناحیه غرب مازندران در راستای توسعه پایدار،** فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال۵، شماره۱۷، صص ۱۵۱-۱۳۵.

- سلمانی،حسن،(۱۳۹۱)، **بررسی نقش و تأثیرات گردشگری در کیفیت زندگی،** *اولین همایش ملی جغرافیا و گردشگری در هزاره سوم.*

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

- طیب نیا، سید هادی، محمدی،سعدی و سوران منوچهری، (۱۳۹۵)، **تحلیل تاثیرات گردشگری بر کیفیت زندگی روستاییان**، مطاالعه موردی : بخش اورمان شهرستان سروآباد مجله پژوهش وبرنامه ریزی روستایی، سال ۵، شماره۱۳،صص۱۷۹-۱۶۳

- علی یوسفی، علی.(۱۳۸۵)، **کیفیت زندگی و راهبردهای اصلاحی**، نشریه دهاتی، شماره ۲۸.صص ۳۱-۳۷

- علی بیگی، جواد و یار محمد قاسمی، (۱۳۹۴)، **تأثیر گردشگری مذهبی بر کیفیت زندگی و سرمایه اجتماعی خانوارهای روستایی**، فصلنامه مطالعات اجتماعی گردشگری، سال ۳، شماره ۶. صص ۱۳۴-۱۲۳

- عنابستانی، علی اکبر و حمیده محمودی، (۱۳۹۵) ،**بررسی تآثیر گردشگری مذهبی بر ارتقاء کیفیت زندگی روستاییان(مطالعه موردی: حوزه نفوذ گردشگاهی شهر مشهد**،مجله برنامه ریزی وتوسعه گردشگری، سال ۵، شماره ۱۸، صص۱۱۸-۹۷.

- قدمی، مصطفی، علیقلی زاده فیروزجایی، ناصر، مهدی رمضان زاده لسبویی، (۱۳۸۹)، **بررسی نقش گردشگری در تغییرات کیفیت زندگی مقصد**، مجله مطالعات اجتماعی ایران، سال ۴، شماره ۱۱، صص ۱۱۳-۱۰۱.

- محمدی یگانه، بهروز، چراغی ، مهدی و محمد ولائی،(۱۳۹۲)، **نقش گردشگری مذهبی در توسعه روستایی، با تاکید بر کیفیت زندگی وسرمایه اجتماعی مطالعه موردی ؛ روستای قپچاق شهرستان میاندوآب** ، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی ، سال۴ ، شماره ۳۰. صص ۲۵-۷.

- مرادی، مجید و حسن مهدوی راد،(۱۳۹۵)، **تبیین نقش صنعت گردسگری بر کیفیت زندگی جامعه میزبان**، همایش ملی فرصت های کارآفرنی وسرمایه گذاری در سواحل مکران.

- محمد پور جابری، مرتضی،(۱۳۹۳)، **تحلیل نقش گردشگری بر کیفیت زندگی شهروندان با تاکید بر شاخص های ذهنی مورد:شهر قشم (شهرستان شمیرانات**، نشریه گردشگری شهری، سال ۱، شماره۱،صص۴۵-۳۵.

- مطیعی لنگرودی، سید حسن، حیدری، زهرا،(۱۳۹۱)، م**تنوع سازی اقتصاد روستاهای ساحلی با تاکید بر گردشگری صیادی(مورد: روستاهای ساحلی شهرستان تنکابن)**، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال۱،شماره۱، صص ۳۸-۱۹.

- شفیعی ثابت، ناصر و جواد قربانی،(۱۳۹۵)، **واکاوی عملکرد گردشگری تاریخی بر کیفیت محیط زندگی ساکنان محلی مطالعه موردی شهرستان سلطانیه**، فصلنامه توسعه پایدار محیط جغرافیایی، سال ۱، شماره۲، ۶۴-۸۴.

- ورمزیاری، حجت، رحیمی، علیرضا، محسن بابائی، ،(۱۳۹۶)، **تحلیل فعالیت‌ها و خدمات مطلوب گردشگری کشاورزی مطالعه موردی گردشگران الموت شرقی** ، مجله برنامه‌ریزی و توسعه گردشگری، سال ۶، شماره ۲۱.صص۹۵-۷۷.

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]

- Abdi, A, & Goudarzi, M. (1999). **Cultural developments in Iran, the first**. Tehran Ravesh press
- Arer, F. (2011) **The effects of tourism on quality of life: a case study of Shiraz, Iran. Life Science** Journal,8(2),4-25
- Andereck.K, Nyaupane. G, (2011), "**Exploring the nature of tourism and quality of life perceptions among residents**" journal of travel research, 50 (3): 248-260.
- Beeton, S(. 2006). **Community development through tourism**. Collingwood, Australia: Land links press
- Cagliero,R.(2010). **The possible effects in piedmontrdp and quality of life in rural areas. Rural development**: Governance policy design and delivery Lj idljana Slovenia.
- Chai, W. (2009). Introduction to tourism, personal, social and humamities. Section Education Bureau.
- Daneshmehr, H. (2012). **Examine the role of ecotourism and its effects on the development of rural areas by using SWOT analysis**. Journal of Rural RESEARCHES,3(3),240-2۱۵
- Dolnicar, S., Lazarevski, K., & Yanamandram, V. (2012**). Quality-of-life and travel motivations: Integrating the two concepts in the grevillea model**. Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research, 293–308.
- Dolnicar, S., Lazarevski, K., & Yanamandram, V. (2013). **Quality of life and tourism: A conceptual framework and novel segmentation base**. Journal of Business Research, 6۶(۶), ۷۲۴-۷۲۹.
- Hall. C. M. (1994) **Tourism and Politics: Policy, Power and Place, Chichester**: Wiley.
- ielińska-Więczkowska, H., Kędziora-Kornatowska, K., & Ciemnoczołowski, W. (2011). **Evaluation of quality of life (QoL) of students of the University of Third Age (U3A) on the basis of socio-demographic factors and health status**. Archives of gerontology and geriatrics, 53(2), e198-e۲۰۲
- Karar,Arnad(2010) **Impact of Pilgrim Tourism at Haridwar;Anthropologist**;pp99-105
- Theofilou,p.(۲۰۱۳).**Quality of Life:Definition and Measurement**. Europe s Journal of Psychology:9(1):۱۵۰-۱۶۲.
- UNWTO.(۲۰۱۳). **WHY Tourism?** Retrieved Match 17th, ۲۰۱۳.http://www2.unwto.org/en/content/why-tourism
- Woo, E., Kim, H., & Uysal, M. (2015). **Life satisfaction and support for tourism development. Annals of Tourism Research**, 50, 84-97..

[Downloaded from serd.khu.ac.ir on 2024-04-19]